

С. В. Рівчаченко
здобувач кафедри
адміністративного та господарського права
ДВНЗ «Запорізький національний університет»

ІСТОРІЯ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ» В АНТИКОРУПЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток антикорупційного законодавства України, на жаль, не завжди супроводжується належним науковим обґрунтуванням доцільності внесення змін до діючих законів, спрямованих на протидію корупції, прийняття нових нормативно-правових актів. Відсутність вказаного наукового підґрунтя призводить до численних проблем під час правозастосовної практики, які, на жаль, досить часто призводять до порушення прав публічних службовців, паралізації роботи окремих органів державної влади, до необхідності постійного внесення змін до діючого законодавства України з метою його вдосконалення. Вказані факти жодним чином не сприяють зниженню рівню корупції в Україні, і як наслідок покращенню рівня життя громадян України. Досить часто виникають актуальні політичні події аморального характеру за участю посадових осіб найвищих органів державної влади, які грубо та нахабно порушують антикорупційне законодавство України.

Актуальність теми статті зумовлена активізацією державної політики у сфері протидії корупції протягом останніх трьох років, суттєвим оновленням нормативно-правової бази у цій сфері суспільних відносин, створенням нових спеціалізованих органів у сфері протидії корупції.

Незважаючи на велику увагу законотворців до антикорупційного законодавства, яке протягом останніх п'яти років дуже бурхливо розвивалось, змінювалось, унаслідок чого створювалися нові органи державної влади, впроваджувалися нові адміністративні процедури, належна та цілеспрямована увага вчених-юристів цим важливим питанням не приділялася, внаслідок чого без належного наукового обґрунтування було створено цілу низку досить суперечливих правових норм, що спричинило внутрішню неузгодженість антикорупційного законодавства України.

Фундаментальною та основоположною базою дослідження вказаної проблематики є праці вітчизняних учених-юристів, які стосуються правового регулювання окремих аспектів діяльності, спрямованої на протидію корупції в Україні, таких як В. Александров, С. Алфьоров, В. Бевзенко, М. Бездольний, І. Дьомін, Д. Йосифович, Д. Заброта, В. Завгородній, Т. Коломоець, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, П. Лютіков, А. Манжу-

ла, М. Мельник, Р. Мельник, І. Нуруллаєв, С. Рогульський, С. Стеценко, В. Тильчик, О. Ткаченко, Р. Тучак, І. Яцків та ін. Водночас в Україні відсутні праці вчених-юристів, присвячені дослідженню правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції. Вказані обставини та зазначені актуальні проблеми зумовили обрання теми статті.

Метою статті є розгляд історія нормативного закріплення поняття «конфлікт інтересів» у антикорупційному законодавстві України, яку запропоновано розділити на чотири етапи, здійснюється детальний аналіз кожного з виділених історичних етапів шляхом дослідження відповідних нормативно-правових актів.

Історію дослідження запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у вітчизняній юридичній науці пропонуємо розділити на чотири етапи: перший етап – 1991–1994 рр., другий етап – 1995–2008 рр., третій етап – 2009–2013 рр., четвертий етап – 2014 р. – до теперішнього часу та здійснити детальний аналіз кожного з виділених історичних етапів шляхом аналізу праць вчених-юристів відповідних років.

Для першого етапу (1991–1994 рр.) характерна відсутність наукових досліджень, безпосередньо присвячених корупції, а тим паче питанням врегулювання конфлікту інтересів у діяльності посадових осіб, так само як і відсутність законодавчого регулювання цього питання. У нормативно-правових актах України в цей період поняття «корупція» взагалі не містилось, а запобігання та протидія цьому явищу здійснювалися на рівні законодавства України лише за допомоги чотирьох статей Кримінального кодексу України від 28 грудня 1960 року, який Україна отримала у спадок від СРСР, а саме: ст. 168 «Одержання хабара», ст. 169 «Посередництво в хабарництві», ст. 170 «Дача хабара», ст. 171 «Провокація хабара» [1]. Наявність таких кримінально-правових норм свідчила про потребу створення в Україні нормативно-правової бази, яка б забезпечувала попередження цих злочинів, ефективність та стабільність роботи органів державної влади та місцевого самоврядування, а також недопущення масового застосування цих статей Кримінального кодексу України від 28 грудня 1960 року.

Другий етап (1995–2008 рр.) загалом варто охарактеризувати як період відсутності нормативно-правового закріплення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, під час якого, однак, було прийнято перший законодавчий акт, спрямований на запобігання корупції в Україні, та з'явилися наукові роботи узагальненого характеру, присвячені адміністративно-правовим аспектам боротьби з корупцією в Україні. Таким актом був Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року, який фактично став чинником подальшого розвитку антикорупційного законодавства України.

Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року не містив взагалі поняття «конфлікт інтересів», одна його ст. 5 під назвою «Спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на попередження корупції», встановлюючи відповідні обмеження, фактично закріплювала сучасні заходи запобігання конфлікту інтересів. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, не мала права: а) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а також в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; б) займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики); в) входити самостійно (крім випадків, коли державний службовець здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляє інтереси держави в раді товариства (спостережній раді) або ревізійній комісії господарського товариства), через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, кредитно-фінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність; г) відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію; г) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам – учасникам процедур закупівель – у досягненні перемоги. Державний службовець, який є посадовою особою, не мав також права: а) сприяти, використовуючи своє

посадове становище, фізичним та юридичним особам у здійсненні ними зовнішньоекономічної, кредитно-банківської та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; б) неправомірно втручатися, використовуючи своє посадове становище, у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкодити виконанню ними своїх повноважень; в) бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, діяльність якого він контролює; г) надавати незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень [2].

Адміністративно-правова охорона суспільних відносин, пов'язаних з необхідністю застосовувати вказані вище заходи запобігання конфлікту інтересів, здійснювалась на рівні ст. 8 Закону України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року, яка передбачала адміністративну відповідальність у вигляді штрафу за порушення спеціальних обмежень, встановлених для осіб, уповноважених на виконання функцій держави [2], які нами було вище запропоновано вважати сучасними заходами запобігання конфлікту інтересів.

Отже, протягом другого етапу історії нормативного закріплення конфлікту інтересів у законодавстві України ми можемо констатувати появу перших норм законодавства України, спрямованих на запобігання виникненню конфлікту інтересів, а також становлення інституту адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання конфлікту інтересів на рівні першого спеціального антикорупційного закону.

Третій етап (2009–2013 рр.) запропоновано вважати періодом стрімкого розвитку та реформування антикорупційного законодавства України, появи законодавчого закріплення загальних положень про конфлікт інтересів, адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, подальшого поступового розвитку наукових досліджень правового регулювання окремих аспектів діяльності, спрямованої на протидію корупції, за відсутності уваги до нового правового інституту – запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Історію розвитку антикорупційного законодавства України, яким врегульовувалися питання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, у цей період варто розділити на два підетапи. Початком першого підетапу варто вважати прийняття Верховною Радою України пакету антикорупційних законів України: Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року [3], Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» від 11 червня 2009 року [4], Закону України «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 11 червня 2009 року [5].

Усі вказані три закони України були прийняті з метою забезпечення імплементації в Україні положень трьох міжнародних договорів, які підписала Україна, а саме: Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, яка набрала чинності для України 01 березня 2010 року [6], Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, яка набрала чинності 01 січня 2006 року [7], Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка набрала чинності для України 01 січня 2010 року [8]. Відповідно до ч. 4 ст. 7 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції кожна держава-учасниця прагне, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи, які сприяють прозорості й запобігають виникненню конфлікту інтересів [8]. Саме ця норма вказаного міжнародного нормативно-правового акту, який ратифікувала Україна, спричинила появу у вітчизняному законодавстві нормативно-правового закріплення поняття «конфлікту інтересів», запобігання якому почало розглядатись як спосіб протидії корупції в Україні.

На рівні Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року суспільні відносини, пов'язані з конфліктом інтересів, врегульовувалися лише двома статтями. Ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року містила визначення конфлікту інтересів, під яким розумілись реальні або такі, що видаються реальними, протиріччя між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень, а ст. 12 під назвою «Врегулювання конфлікту інтересів» містила лише дві загальні норми: 1) особи, зазначені в пунктах 1-2 частини першої статті 2 цього Закону, зобов'язані вжити заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення конфлікту інтересів; 2) закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів [3]. Аналіз вказаної норми свідчить, що Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року покладав обов'язок врегульовувати порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції

на органи державної влади та органи місцевого самоврядування, не встановлюючи для них жодних орієнтирів.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 11 червня 2009 року не передбачав внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, спрямованих на встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, тим самим ставлячи під питання ефективність застосування положень ст. 12 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року.

Пакет антикорупційних законів України 2009 року в експертному середовищі відразу після його прийняття отримав дуже жорстку критику, головною тезою якої був той факт, що законодавець не імплемтував положення Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, а фактично копіював їх у вказані три закони України, зовсім не враховуючи особливості вітчизняної правової системи. Саме через цю критику вступ у дію цих законів постійно переносився, і як наслідок 21 грудня 2010 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції», яким всі три закони були визнані такими, що втратили чинність [9]. Вони вступили в дію 01 січня 2011 року, проте вже 05 січня 2011 року втратили чинність.

Початком другого підетапу третього етапу варто вважати прийняття Верховною Радою України двох антикорупційних законів України: Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року [10] та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 07 квітня 2011 року [5]. Ці два закони були розроблені на основі пакету трьох попередніх антикорупційних законів України, проте більш адаптовані до реалій української правової системи, хоча фактично саме вони спричинили другу хвилю «революції» антикорупційної діяльності органів публічної адміністрації України, а також інших юридичних осіб публічного права, передбачивши цілу низку новел, у тому числі і запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року, як і його попередник, врегулював питання, пов'язані з конфліктом інтересів лише на рівні ст. 1, в якому

містилось визначення поняття «конфлікт інтересів», а також у ч. 8 ст. 12 «Фінансовий контроль» було передбачено, що перевірка декларації на наявність конфлікту інтересів суб'єкта декларування здійснюється протягом тридцяти днів з дня подання декларації і полягає у порівнянні службових обов'язків суб'єкта декларування з його та членів його сім'ї фінансовими інтересами [10]. Як бачимо, якість нормативно-правового закріплення порядку запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на рівні спеціального антикорупційного закону України стала ще гіршою, порівняно з попереднім Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 07 квітня 2011 року вперше встановив адміністративну відповідальність за діяння, пов'язане з конфліктом інтересів. Зокрема, до Кодексу України про адміністративні правопорушення була додана нова ст. 1727 «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів», яка передбачала адміністративну відповідальність лише за неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів у вигляді штрафу [5]. Більш суворішою санкцією для посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, посадових осіб інших юридичних осіб публічного права була санкція, яка містилась у ст. 22 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року, яка передбачала у разі притягнення вказаних осіб до адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення необхідність обов'язкового звільнення з роботи (служби) у триденний строк з дня отримання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією копії відповідного судового рішення, яке набрало законної сили [10].

Зазначена незбалансованість норм двох законів України: відсутність детального нормативно-правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції та наявність суворих санкцій за неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів призводила на практиці до численних фактів порушення прав посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, посадових осіб інших юридичних осіб публічного права, які безпідставно та досить суперечливо притягалися до адміністративної відповідальності за ст. 1727 «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Вказану проблему мав би вирішити інший нормативно-правовий акт, який би належним чином забезпечив регулювання запобігання конфлікту інтересів як способу протидії корупції. 17 травня 2012 року був прийнятий Закон України «Про правила етичної поведінки», який визначав керівні норми поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, під час виконання ними службових повноважень та порядок притягнення їх до відповідальності за порушення таких норм. Однак вказаний Закон також досить поверхово регулював питання, пов'язані із конфліктом інтересів, маючи лише одну ст. 15 «Недопущення конфлікту інтересів», яка передбачала дві правові норми: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, незважаючи на особисті інтереси, вживають вичерпних заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, а також не допускають вчинення дій чи бездіяльності, що можуть спричинити виникнення конфлікту інтересів або створити враження його наявності; 2) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не можуть прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчиняти дії або бездіяльність на користь своїх особистих інтересів та/або інтересів третіх осіб [11].

Четвертий етап (2014 р. – до теперішнього часу) визначено як період деталізації правового регулювання діяльності, пов'язаної із запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів, на рівні закону України та збереження тенденцій попереднього періоду в наукових дослідженнях учених-адміністративістів.

Початком четвертого етапу варто вважати 14 жовтня 2014 року, коли Верховна Рада України відповідно до вимог та рекомендацій міжнародних донорів в надзвичайно складних економічних та політичних умовах в Україні ухвалила пакет нових нині діючих антикорупційних законів: Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [12], Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 року [13], Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року [14].

У ст. 1 четвертого чинного антикорупційного Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року поняття «конфлікт інтересів» розділено на два види: «реальний конфлікт інтересів» та «потенційний конфлікт інтересів». Реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття

рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень, при цьому приватний інтерес розглядається як будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях [12]. Безумовним позитивом є подібне детальне нормативно-правове закріплення фундаментальних положень про конфлікт інтересів на рівні антикорупційного закону України. Слід звернути увагу, що під реальним конфліктом інтересів законодавець розуміє саме суперечність, яка виникає між приватними інтересами особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, останні при цьому вперше з'явилися у легальному визначенні поняття, яке є предметом розгляду. Потенційний конфлікт інтересів визначається як наявність приватного інтересу. Слід звернути увагу, що в жодному з наведених вище визначень поняття «конфлікт» представників різних суспільних наук воно не позначається як лише наявність інтересу, оскільки обов'язково робиться акцент не тільки на наявність інтересу, проте й на його суперечність, протиріччя іншим інтересам. На підставі цього можна зробити висновок, що потенційний конфлікт інтересів за своєю суттю не є конфліктом саме через відсутність факту суперечності у відповідній конкретній ситуації.

У «Методичних рекомендаціях з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб», які були затверджені Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 14 липня 2016 року № 2, зазначається, що конфлікт інтересів – це конфлікт між публічно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи, за якого її приватні інтереси котрі, впливають з її положення як приватної особи, здатні неправомірним чином вплинути на виконання цієї державною посадовою особою її офіційних обов'язків або функцій. Іншими словами, конфлікт інтересів – це ситуація, при якій службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес (особисту заінтересованість), який хоча і не обов'язково призводить до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, але здат-

ний до цього призвести [15]. Запропоноване визначення поняття «конфлікт інтересів» у вказаних «Методичних рекомендаціях» заслуговує на критику. По-перше, недоліком визначення варто вважати те, що при визначенні поняття «конфлікт» воно прирівняне до слова «конфлікт», що не дозволяє розкрити його сутність. По-друге, зазначені в Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року службові та представницькі повноваження особи як одна із двох складових конфлікту інтересів обмежуються лише публічно-правовими обов'язками. Аргументуючи цю точку зору, варто зазначити позицію Г. Ткач, яка у своїй науковій статі на тему «Поняття владного повноваження» зазначає, що владне повноваження можна розглядати як забезпечену законом вимогу уповноваженого суб'єкта належної поведінки і дій, звернену до громадян та юридичних осіб. Вона обґрунтовано стверджує, що владне повноваження – це веління (наказ, вимога, команда), звернене до другої сторони публічного правовідношення [16, с. 102]. У зв'язку з цим помилковим є ототожнення службових та представницьких повноважень особи з його публічно-правовими обов'язками. По-третє, розробники «Методичних рекомендацій» обмежують у запропонованому визначенні коло суб'єктів, у яких може виникнути конфлікт інтересів та які визначені ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, лише державними посадовими особами, залишаючи поза увагою: а) посадових осіб органів місцевого самоврядування; б) посадових осіб інших юридичних осіб публічного права, створених органами місцевого самоврядування; в) осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги; г) членів громадських рад, що утворені при державних органах та беруть участь у підготовці рішень із кадрових питань, підготовці, моніторингу, оцінці виконання антикорупційних програм.

Вказана вище деталізація правового регулювання діяльності, пов'язаної із запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів, відбулася на рівні Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, в якому цьому питанню присвячений окремий розділ V «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», в якому врегульовуються такі аспекти: загальні положення про запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, шість заходів зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів, особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав [12]. Вказаний рівень законодавчо-

го регулювання безумовно не є достатнім для належного врегулювання різноманітних суспільних відносин, які виникають у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що дозволяє свідчити про необхідність розробки у дисертаційній роботі відповідних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення відповідного законодавчого регулюючого впливу [17, с. 68–70].

Отже, підсумовуючи розгляд історії нормативного закріплення поняття «конфлікт інтересів» у антикорупційному законодавстві України, можна зробити висновок, що історію дослідження запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у вітчизняній юридичній науці запропоновано розділити на чотири етапи: перший етап – 1991–1994 рр., другий етап – 1995–2008 рр., третій етап – 2009–2013 рр., четвертий етап – 2014 р. – до теперішнього часу. Встановлено, що для першого етапу характерна відсутність законодавчого регулювання цього питання. Другий етап охарактеризовано як період відсутності нормативно-правового закріплення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, під час якого, однак, було прийнято перший законодавчий акт, спрямований на запобігання корупції в Україні. Третій етап запропоновано вважати періодом стрімкого розвитку та реформування антикорупційного законодавства України, появи законодавчого закріплення загальних положень про конфлікт інтересів, адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Четвертий етап визначено як період деталізації правового регулювання діяльності, пов'язаної із запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів, на рівні закону України.

Література

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page11>.
2. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 р. № 356/95-вр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 11.06.2009 р. № 1506-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1506-17>.
4. Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень : Закон України від 11.06.2009 р. № 1507-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1507-17>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 11.06.2009 р. № 3207-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3207-17>.

6. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101.

7. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_102.

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

9. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції : Закон України від 21.12.2010 р. № 2808-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2808-17>.

10. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/pro_zasadi_zapobigannya_i_protidii_koruptsii/statja-1.htm.

11. Про правила етичної поведінки : Закон України від 17.05.2012 р. № 4722-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4722-17>.

12. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700Л/II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/1700-18>.

13. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14.10.2014 р. № 1699-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.

14. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

15. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та притриманих до них осіб : Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 14.07.16 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/sites/default/files/metodychni_rekomendaciyi.pdf.

16. Ткач Г.І. Поняття владного повноваження / Г.І. Ткач // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – Вип. 49. – С. 101–105.

17. Рівчаченко С.В. Історія дослідження запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції у вітчизняній юридичній науці / С.В. Рівчаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – № 5-2. – Т. 4. – С. 67–71.

Анотація

Рівчаченко С. В. Історія нормативного закріплення поняття «конфлікт інтересів» в антикорупційному законодавстві України. – Стаття.

У статті розглядається історія нормативного закріплення поняття «конфлікт інтересів» у антикорупційному законодавстві України, яку запропоновано розділити на чотири етапи, здійснюється детальний аналіз кожного з виділених історичних етапів шляхом дослідження відповідних нормативно-правових актів.

Ключові слова: запобігання, врегулювання, конфлікт інтересів, корупція, протидія.

Аннотация

Ривчаченко С. В. История нормативного закрепления понятия «конфликт интересов» в антикоррупционном законодательстве Украины. – Статья.

В статье рассматривается история нормативного закрепления понятия «конфликт интересов» в антикоррупционном законодательстве Украины, которую предложено разделить на четыре этапа, осуществляется детальный анализ каждого из выделенных исторических этапов путем исследования соответствующих нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: предотвращение, урегулирование, конфликт интересов, коррупция, противодействие.

Summary

Rivchachenko S. V. History of regulatory closure of concept «conflict of interests» in anti-corruption legislation of Ukraine. – Article.

The article examines the history of the normative consolidation of the concept of «conflict of interest» in the anti-corruption legislation of Ukraine, which is proposed to be divided into four stages, a detailed analysis of each of the selected historical stages is carried out by studying the relevant legal acts.

Key words: prevention, management, conflicts of interest, corruption, opposition.